

Communautés de plantes

Les animaux ne sont pas seuls à vivre en groupes, communautés ou colonies. Les plantes le font aussi.

La nature du sol, les particularités topographiques et l'ensemble de la flore définissent le caractère d'un paysage. Bien que l'homme ait considérablement modifié le paysage en construisant des usines et en traçant des routes là où il n'y avait autrefois que des bois ou des bruyères, on peut encore constater, sans trop de difficultés, que la végétation naturelle diffère de région à région, qu'il s'agisse de bois, de broussailles, de pâturages. Un bois n'est pas l'autre. Ainsi, un bois de hêtres est plus sombre qu'un bois de chênes ou de sapins, si sombre même que peu de plantes peuvent y pousser.

L'illustration (en bas) représente un bois aux essences diverses et une clairière. Les cimes des arbres ne se rejoignent pas jusqu'à former un toit de feuilles. De nombreuses plantes tiennent compagnie aux arbres, entre autres des airelles, des fleurs, des fougères, des champignons.

Depuis un certain temps, une nouvelle branche de la botanique s'occupe plus spécialement des associations de plantes. Cette science nouvelle est appelée sociologie des plantes ou science de la végétation. Un bois de hêtres, un bois de sapins, un bois contenant plusieurs variétés sont des exemples de communautés de plantes. Mais il y a aussi plusieurs associations dans une même prairie, une haie ou un fossé.

Les communautés ou associations de plantes sont caractérisées par leur aspect extérieur, mais également par les espèces dont elles se composent. Il est, de plus, remarquable de constater que

certaines communautés de plantes se répartissent en couches ou étages. On peut aisément s'en rendre compte dans des bois. A l'étage supérieur se trouve la cime des arbres que le vent fait frémir. Plus bas, les buissons qui retentissent du chant des oiseaux. Plus bas encore, les herbes et enfin les mousses où vivent fourmis et coléoptères.

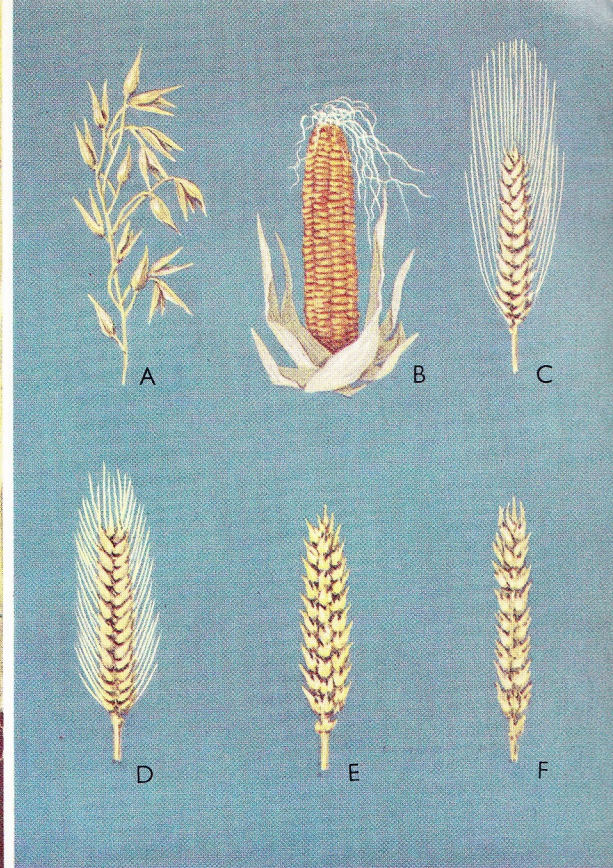
Une prairie, un champ de blé constituent aussi des communautés de plantes. L'un et l'autre valent qu'on s'y attarde, car on y découvrira bientôt autre chose que de l'herbe ou du blé. Les mêmes plantes semblent avoir une prédilection pour le blé. L'illustration (en haut à gauche) représente un champ de blé avec les plantes « groupées » qu'on y voit le plus couramment. Certaines se rencontrent également dans d'autres communautés, mais le bleuet est pratiquement une exclusivité du champ de blé.

La différence entre un champ de blé et une prairie est bien moins grande que ne le suppose le profane. Nos céréales sont en fait des herbes dont les tiges sont très hautes et qui, au cours des siècles, ont été améliorées par l'homme grâce à des sélections judicieuses. Les épis de blé ressemblent d'ailleurs très fort à ceux de nombreuses herbes. Les épis des principales céréales sont reproduits ici (en haut à droite) : l'avoine (A), le maïs (B), l'orge (C), le seigle (D), le froment (E) et l'épeautre (F). On remarquera que le froment a des épis sans barbe, tandis que ceux de l'orge en ont de très longues. Quand l'épi est formé, il n'est donc pas difficile de reconnaître, même à distance, les principales céréales.

En haut à gauche : plantes vivant en communauté dans un champ de blé.

En haut à droite : épis des principales céréales de notre pays : avoine (A), maïs (B), orge (C), seigle (D), froment (E), épeautre (F).

En bas : bois aux essences diverses.

PLANTENGEZELSCHAPPEN

Niet alleen dieren leven soms in groepen, gemeenschappen en staten, doch er bestaan ook samenlevingen bij de planten. Iedereen, die met voldoende aandacht in de natuur heeft rondgekeken, weet dat het uitzicht van een landschap niet alleen door de bodemgesteldheid en door de topografische bijzonderheden wordt bepaald, maar dat het geheel van de daar voorkomende plantengroei, de vegetatie, zoals dat wordt genoemd, er eveneens een stempel op drukt. Afgezien van het feit, dat de mens aan het landschapsbeeld veel heeft veranderd, dat hij fabriekswijken en betonwegen heeft aangelegd, waar vroeger ongerepte bossen en heidevelden waren, toch kan iedereen nog zonder veel moeite waarnemen, dat de vegetatie op het ene terrein geheel anders is dan op het andere. Er zijn verschillende zogenaamde vegetatietypen te onderscheiden, naarmate men zich bevindt in opgaand bos, struikgewas, grasland of een mosvlakte.

Het ene bos bezit ook weer een totaal ander uiterlijk dan het andere. Een beukenbos is veel donkerder dan een eiken- of een dennenbos, zo donker zelfs dat er onder de bomen nog slechts weinig andere planten kunnen groeien. De plaat geeft een zogenaamd gemengd loofbos weer, waarin nog open plekken voorkomen en de kruinen der bomen niet alom een volkomen gesloten loofdak vormen (onder). Daar houden nog tal van andere planten de bomen gezelschap, b.v. bessestruiken, bloemen, varens, zwammen. Er heeft zich in de jongste jaren een nieuwe tak van de plantkundige wetenschap gevormd, die zich speciaal bezig houdt met het bestuderen van de plantengezelschappen of associaties. Deze jonge wetenschap noemt men plantensociologie of vegetatiekunde. Voorbeelden van plantengezelschappen zijn een beukenbos, een dennenbos, een gemengd bos. Maar ook binnen het vegetatietype van een weide, een heide of een sloot kunnen weer verschillende associaties onderscheiden worden.

De plantengezelschappen worden gekenmerkt door hun uiterlijk voorkomen, maar ook door hun floristische samenstelling, d.w.z. door de

plantesoorten, waaruit ze bestaan. Het is verder nog merkwaardig om weten, dat sommige plantengezelschappen bestaan uit lagen of étages. In sommige bossen is dat tamelijk gemakkelijk vast te stellen. Het hoogst bevinden zich de kruinen van de bomen, waar de wind ruisend doortrekt. Lager is er de laag van het struikgewas met zijn opvallend vogellevens. Nog lager komt de kruidenlaag, nog lager volgt de moslaag, waartussen voortdurend veel leven van mieren en kevers kan opgemerkt worden. De lezer, die nu nog eens met wat meer aandacht het afgebeelde gemengde loofbos bekijkt, zal die lagen zeker wel kunnen ontdekken.

Een weide, een korenveld zijn natuurlijk eveneens plantengezelschappen. Beide zijn het nauwkeurig bestuderen meer dan waard, want de opmerkzame natuurvriend ziet in een weide b.v. nog heel wat meer dan alleen maar gras. Het korenveld is merkwaardig omdat daarin steeds bepaalde gezelschapskruiden worden aangetroffen, die een uitgesproken voorliefde voor het koren aan de dag leggen. Op de plaat (boven links) is een korenveld afgebeeld met zijn meest voorkomende gezelschapsplanten. Enkele van die planten kan men ook wel eens in een ander plantengezelschap aantreffen, maar de blauwe korenbloem komt buiten het graanveld bijna nooit voor.

Tussen een weide en een korenveld is er een veel geringer verschil dan de leek in de plantkunde kan vermoeden. Onze graangewassen zijn eigenlijk grassen, die hoog opschieten en die in de loop van de tijden door de mens wel wat werden verbeterd of veredeld door zorgvuldige teeltkeuze. De vruchtaren van vele grassen lijken trouwens zeer veel op de korenaren. De aren van de belangrijkste graangewassen werden afzonderlijk afgebeeld (boven rechts) en wel die van haver (A), van maïs (B), van gerst (C), van rogge (D), van tarwe (E) en van spelt (F). Men zal opmerken dat tarwe aren heeft zonder kafnaalden, gerst daarentegen met zeer lange kafnaalden, rogge heeft kortere kafnaalden, maar zij steken boven de aar uit. Het is dus niet zeer moeilijk de belangrijkste graangewassen reeds op afstand van elkaar te onderscheiden, doch de meeste stelingen zijn daartoe niet in staat.

GLOBERAMA

LA VIE ET SES MERVEILLES HET LEVENSWONDER

CASTERMAN

KEURKOOP NEDERLAND

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
espagnol (Codex)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1962 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN